

F. LE PLAY'İN SOSYAL BARIŞ DÜZENİ İLE L. BOURGEOIS ve S. WEIL' in DÜŞÜNSEL İLİŞKİLERİ: DAYANIŞMACILIK (SOLİDARİZM)

BURAK GÜRBÜZ

 Nişantaşı Üniversitesi, İİBF Öğretim Üyesi, mubgurbuz@gmail.com

Başvuru Tarihi/Application Date: 2 Ağustos 2019

Kabul Tarihi/Acceptance Date: 30 Kasım 2019

ÖZET

Çalışma Le Play'in toplumsal çatışmaları önlemek adına sosyal uzlaşma temelli barış düzeninden bahsetmektedir. L. Bourgeois örneğinde Fransız Solidaristleri ile önceleri Marksist olup sonra Hristiyan düşüncesine yaklaşacak S. Weil'in, Le Play örneğinde muhafazakâr düşünceden ne kadar etkilendiklerinden söz edilmektedir. Son olarak da tüm bu yazarların ortak noktası olan dayanışmacılıktan (solidarizm) söz edip aralarındaki olası farkları tartışmaya açmaktadır. Makalenin cevap aradığı sorular şunlardır: incelenen üç yazarın dayanışmacılıktan (solidarizm) kastettiği nedir? Bu üç farklı düşüncenin kendi aralarında yaklaştığı ve uzaklaştığı düşünsel alanlar hangileridir? Niye yaklaşıyorlar ve niye uzaklaşıyorlar?

Anahtar Kelimeler: Dayanışmacılık, Sosyal Barış Düzeni

ABSTRACT

The study mentions Le Play's peace order based on social consensus in order to prevent social conflicts. In the case of L. Bourgeois, S. Weil, who was formerly a Marxist with the French Solidarist and then came closer to Christian thought, is mentioned in the Le Play case to the extent that they were influenced by conservative thought. Finally, they talk about solidarism, which is the common point of all these writers, and discuss the possible differences between them. The questions that the article seeks to answer are: what do the three writers examined refer to solidarism? What are the intellectual areas in which these three different ideas converge and move away? Why do they get closer and why they move away?

Keywords: Solidarism, Peace order based on social consensus

Giriş

XIX yüzyılın ikinci yarısı farklı okullardan gelen birçok sosyal bilimcinin Avrupa'da artan sosyal sorunları önlemek için çaba gösterdiklerine tanık olunmuştur. Hepsinin ortak isteği "laissez-faire" liberalizmine alternatif bir model oluşturabilmektir. Bu arayış içinde olanların muhafazakâr, korporatist, hatta sosyalist gibi farklı düşünce okullarına ait olsalar bile ortaklaştıkları noktaları mevcuttur. Bu noktalar temelde XIX yüzyılda artan toplumsal mücadelelere duyarsız olup onları sosyal kargaşa olarak nitelendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Ve buradan hareketle de liberalizme siyasal bir düzen oluşturma gayreti içinde yer almalarıdır. Mesela G. Pirou'nun 1941 tarihli "Neo-liberalisme, néo-socialisme et néo-corporatisme" adlı kitabında farklı düşünce okullarının aralarındaki ortak fikir birliğinden söz eder. Ve hepsinin ortak gayesinin "laissez faire" liberalizmine alternatif siyasal model önermektir. Pirou'nun kitabında bahsettiği ve başına neo eklediği liberal, sosyalist ve korporatist düşünce okullarının "laissez faire" liberalizmini eleştirme nedenleri farklı olsa da 1789 Cumhuriyet siyasal sisteminin toplumsal ahengi sağlamada yeterli olmadığı konusunda hem fikirdirler. Fakat başta da belirttiğimiz gibi klasik liberal sistem eleştirilerinin sebepleri her biri için farklı farklıdır. Örneğin muhafazakârlar "laissez-faire" sisteminin toplumsal mücadeleleri azdırdığını iddia ederler. Bu bağlamda bırakınız geçsinler ilkesinin sadece iktisadi mal ve hizmetlerde geçerli olması gerektiğini, siyasal alanda özellikle sınıfsal eksenli siyaset yapan siyasal partilere kapalı olması gerektiğinden söz ederler. Dolayısıyla Le Play gibi bu düşünce okuluna mensup olanlar mevcut iktisadi yapıları ve kapitalist üretim süreçlerini sorgulamak yerine ahlak temelli bir toplumsal düzeni sağlamak isterler. İleride göreceğimiz üzere bu önerdikleri yeni sistem aslında salt sosyal ahengi sağlamakla beraber yeniden siyasal alanı biçimlendirmek arzusu içindedir. Yine muhafazakârlar arasında Le Play'in de dahil olduğu fakat özellikle Fransa'nın üçüncü Cumhuriyet döneminde (III'eme République) yer alan Le Tour du Pin gibi aşırı sağcı siyaset adamlarının başını çektiği korporatist düşünce okulunda ise yine kapitalist üretim süreçlerine dokunmadan işçi ile işveren arasındaki uyumu gözetken korporatif üretim sistemlerini sosyal ahenginin yeniden oluşması için sınıfsal antagonizma üzerine kurulu eski sisteme alternatif olarak önerirler. Fakat bu ikinci düşünce okulunda da ana gaye toplumsal kaos diye nitelendirdikleri sosyal olayların bastırılması üzerine kuruludur. Bu fikirlere yazımızda inceleyeceğimiz Simone Weil'de katılacak olup Tour du Pin ile fikirleri ortaklaşabilecektir. Üçüncü okul olan sosyalistlere gelince Pirou bunlara néo-sosyalistler der, bu okuldan olan düşünürler için laissez-faire liberalizmini eleştirmeleri toplumsal sorunları arttırdığı nedenden dolayı değil fakat piyasa odaklı kapitalist üretim ilişkilerinin sosyal eşitsizliği arttırdığı için eleştirirler. Fakat bu kişiler aynı zamanda sınıf mücadelesi yürüten Marksist sosyalistlere de karşıdılar. Bu düşünürler arasında çalışmamızda söz edeceğimiz ve S. Audier'nin sosyalist olarak adlandıracağı Leon Bourgeois tıpkı Le Play gibi muhafazakârlar gibi hem bireyciliğe (individualisme) hem de sosyalist devletçilik anlayışına karşıdır. Bu bağlamda kendisinin önerdiği sentez olan adını solidarizm (dayanışmacılık) koyacağı ve "yarı-toplumsal sözleşme" üzerine kurulu yeni bir sosyal model üzerinde duracaktır. Simone Weil ise yukarıda bahsettiğimiz düşünürlerle kıyasladığımızda onlarla benzeşmeyen a-tipik özellikler barındırmaktadır. Bu özelliklerden ilki Devlet denen yönetim aygıtına karşı gelişidir. İkincisi de Marksizm'den etkilenmiş bir anarşist oluşudur. Fakat bütün buna rağmen muhafazakâr düşünürlerin ilgisini çekmeyi bilmiştir. Bunun bize göre üç nedeni vardır, ilki, sosyalist olduğu dönem dahil yaşamının her döneminde Fransız Cumhuriyetinin kuruluş felsefesi olan Rousseau'cu toplumsal mutabakat ilkeleriyle sorunlarının oluşudur, ikincisi her ne kadar kapitalist üretim süreçlerini eleştiriyor olsa bile Devletçi sosyalizmi de tıpkı Le Play ve diğer muhafazakârlar gibi kişisel özgürlükleri törpülediğinden yani ahlaki nedenlerden dolayı karşı geliyor olmasıdır. Ve sonuncusu da yaşamının sonlarına doğru Hristiyan öğretisini benimsemesi olmuştur.

Yazımızın konusu olan farklı düşünce okullarına mensup Le Play, S. Weil ve L. Bourgeois'nın ilk olarak "laissez-faire" liberalizminin tahrip ettiği hümanizmadan kastettikleri nedir ve buna alternatif kendilerinin önerdikleri toplumsal düzen nasıl olmalıdır sorularına cevap arayacağız. Çalışmanın ikinci bölümünde yine bu üç yazarın kendi aralarında yakınlaştıkları ve uzaklaştıkları

noktalar üzerinde duracağız. Acaba bu üç yazardan yola çıkarak ortak bir düşünce oluşturmamız mümkün olabilir mi? Niçin? Sebepleri üzerinde durmaya çalışacağız.

1. Liberalizmde bireycilik eleştirisi, hümanizma sorunu ve sosyal düzen arayışı

Aşağıda bahsedeceğimiz yazarlar olan Le Play, Bourgeois ve Weil'in farklı düşünce okullarına ait olmuş olsalar bile, ortaklaştıkları noktaların "laissez-faire" liberalizminin toplum üzerinde olumsuz etkileri üzerinde anlaşıyor olmalarını söylemiştik. Buna mukabil bu üç yazardan Simone Weil'i biraz daha ayrı tutmak gerekir. Bunun üç sebebi vardır: ilki 1909-1943 yılları arasında yaşayan ve sadece 34 yıl hayatta kalmış olan Yahudi asıllı Fransız felsefecisinin bu kısa ömründe sonradan kitaplaştırılacak olan makaleleri ve mektuplarından oluşan çokça yazısı olsa bile Le Play ve Bourgeois'ya nazaran önerdiği "özgün" bir sosyal düzen olmayacaktır. Gerçi yaşamının sonlarına doğru ise bir düzen önerecektir ama o da özgün olmaktan öte olan Hıristiyan öğretisine ait "Tanrının yolu" olacaktır. İkincisi Weil laissez faire liberalizminden çok daha fazla 1789 Fransız Cumhuriyeti ile Marx'ın olgunluk eserleri olan Engels ile beraber yazdıklarını, Lenin'i ve dolayısıyla SSCB'ni eleştirecektir. Hatta Hıristiyan öğretisini benimsediği dönemde sermaye birikimi rejimini engellediğinden sorumlu tutacağı siyasi oluşumları engellemeye bile kalkacaktır (bkz: Weil, 1949: 28). Üçüncüsü ise Weil, Marx'ın sadece gençlik eserlerine sahip çıkacak ve Marx'ı bir ideoloji olarak değil bir çalışma yöntemi olarak benimseyecektir. Diğer iki yazar olan muhafazakâr Le Play ile solidarist Bourgeois'nın Marx ile hiçbir ilgileri olmayacaktır. Tersine her ikisi de Marx ve Marksistleri toplumsal düzeni bozucu faktörler olarak görecekle ve önerecekleri kendi yeni düzenlerini toplumsal kargaşaya yol açtıklarını iddia ettikleri sınıf mücadelesi güden Marksistlerin baskılanması üzerine kurmaya çalışacaklardır. Weil'de yaşamının sonlarına doğru sosyalizmden Hıristiyanlığa geçmesinden sonra o da Marksistleri özellikle Le Play gibi toplumda sorun çıkartan kişiler olarak görecektir.

Peki, genç Weil'e neden bu makalede yer verdik? Bunun yine üç sebebi var: ilki Weil'in daha önce de söylediğimiz üzere sosyalizmden Hıristiyanlığa geçmesinden dolayı yazarın Marx'ı ve Marksizmi yorumlaması ile sonrasında Hıristiyan öğretisini insanlığın kurtuluşu olarak görmesi arasında düşünce bütünlüğünü aramak ve tartışmak içindir. Weil'i ele almamızın ikinci nedeni ise Sosyal Katoliklerin yayın organı olan La Chronique Sociale'de 2015 yılında basılan "Du solidarisme a l'économie solidaire" (Dayanışmacılıktan dayanışmacı ekonomiye) adlı çok yazarlı bir kitapta yer alan E. Gabellieri'nin "Solidarisme, laïcité et christianisme: de L. Bourgeois et C. Bouglé a S. Weil" adlı bir makalesine dayanıyor olmasıdır. Bu makale S. Weil ile L. Bourgeois arasında hümanizma ve dayanışmacılık üzerinden düşünsel benzerliklere ışık tutmaktadır. Çalışmamızın bir sebebi de bu tezin doğruluğunu tartışmak olacaktır. Ve son neden ise onun her ne kadar Marx'ın gençlik eserlerine sahip çıkıp Marx'ı bir çalışma felsefesi olarak sosyal bilimlerde yöntem olarak benimsese bile yine de Le Play, sosyal Katolikler ve kısmen Bourgeois gibi anti-Marksist olup, hatta ideolojik manada Marksizmi diğer yazarlardan çok daha fazla eleştirmiş olmasıdır. Bu durumun sebepleri üzerinde duracağız.

1856-1925 Yılları arası yaşamış 1920 yılında Nobel Barış Ödülü sahibi Fransız siyasetçisi Leon Bourgeois ise yukarıda Gabellieri'nin makalesinde bir başka solidarist olan C. Bouglé ile beraber tanımlandığı gibi dayanışma öğretilerinin muhafazakâr ahlak anlayışına yakın olmalarıyla beraber Bourgeois aynı zamanda laik olup muhafazakârlığa bir açıdan mesafelidir. Bize göre L. Bourgeois'nın laik ve seküler bakış açısı ve 1789 devrimi ile Cumhuriyet ilkelerine sahip çıkması onu, bu ilkelere eleştirel yaklaşan diğer iki yazardan ayrı tutacaktır. Üç yazarın da Marx ve marksizimi eleştirel yorumlanması temelinde bir ortaklıktan söz etmek mümkün olacaktır. Tabii bu eleştirel yorumların hem yazarların kendi düşünce sistematiği içinde hem de kendileri dışında diğer yazarların düşünceleriyle karşılaştırmak suretiyle farklı anlam ve açıklamaları olacaktır.

Ve son olarak incelediğimiz üçüncü yazar olan muhafazakâr Frederic Le Play'e de Bourgeois ve Weil gibi "bırakınız yapsınlar" liberalizmi eleştirisi üzerine inşa ettiği sosyal barış adını verdiği toplumsal düzeni, 1789 eleştirisi, sınıfsal siyasete karşı olması, ailenin toplumda önemi gibi konularda onu zaman zaman yukarıdaki yazarların düşüncelerine yakınlaştırırken bazen de

uzaklaştırmaktadır. Şimdi üç yazarın temel eserlerinden yola çıkarak onların düşünce dünyalarına kısaca değineceğiz.

1.1. Frederic Le Play ve sosyal barışı: aile dayanışması

Le Play 1806-1882 yılları arasında yaşamış sosyoloji üzerinde birçok eserler vermiş Fransız düşünürdür. İlk önceleri Fransa'nın ünlü mühendislik okullarında okuyarak kendi mesleğini icra etmiş fakat Fransa'daki devrimci ayaklanmalar ve siyasal, sosyal kargaşalar onu mühendislik mesleğini bırakıp sosyal bilimlere yönelmesine sebep olmuştur. Bu makalede Le Play'in üç eserini inceledik. İlk onun çalışmalarını derleyip uzun bir önsöz yazmış olan Louis Baudin'in Le Play'i. Bu kitap Frederic Le Play: Textes choisis par L. Baudin" adıyla 1947 yılında Dalloz yayınevinde çıkmıştır. Heretik yayınlarından 2015 yılında Türkçeye kazandırılan bu eserin bizce önemi neo-liberallerin katıldığı 1938 yılındaki Lippmann konferansında yer alan L. Baudin tarafından derlenmiş olmasıdır. Onun yazdığı önsözde görüleceği gibi Baudin, Le Play ile birçok konuda hemfikir olacaktır. İkinci kitap ise Le Play'in 1881 tarihli "La constitution essentielle de l'humanité" adlı kitabı olacaktır. Bu kitap Baudin'in Le Play'den derlediği tüm konulara büyük ölçüde değinmektedir. Böylece Baudin'in Le Play'in Seçme eserlerinde önem verdiği düşüncelere yine Le Play'in kitabıyla ilk elden yeniden bakmamıza vesile olmuştur. Sonuncu kitap ise yazarın sosyal barış düşüncesini sistematige döken 1881 tarihinde basılmış kitabı "L'école de la paix sociale" dır.

Le Play'in sosyal barış modelinin dayandığı temel dayanağı aile kurumudur. Aile sadece baba, anne ve çocuklardan oluşan bir yapı değil aynı zamanda bir eğitim kurumu ve bir sosyal kurumdur (Le Play, 1881-a: 31). Gelecek nesilleri geleneksel değerlere bağlı kalarak eğiten bir yapıdır (Le Play, 1881-a: 31). Fakat aynı zamanda gelecek nesilleri kötünden de koruyan da bir sosyal yapıdır. Bu bağlamda aile hem aile fertlerinin eğitimi ile ilgilenen hem de onların güvenliklerini sağlayan babaerkil temelli bir hiyerarşiye dayalı mikro bir devlet modelidir. Yazara göre toplumsal istikrarsızlık aile kurumlarının işlevsiz hale gelmesiyle oluşmaktadır. İstikrarlı aile kurumlarının dayandığı temeller ise şunlardır: "çalışma ruhu, sadelik, tasarruf yapma, eskilerin geleneklerine sahip çıkma, aileye ve aile mülkiyetine sadakat" (Le Play, 1881-a: 31-32). Aile birliğinin iki önemli mekânı vardır: ilki ailenin tüm fertlerinin yaşadığı hane halkıdır, ikincisi de aile fertlerinin çalıştığı atölyedir. Bu ortak yerler ortak çıkarlara dayandığından aile fertlerinin egoizmini baltalar. Bu yapılar baba otoritesi altında işler. Baba ailenin tüm fertleriyle ilgilenir. Kız ve oğlan çocuklarının yakın çevreleriyle evlenmelerini sağlar. Böylece yazarın istikrarlı aile dediği aile yapıları çoğalarak genişler (Le Play, 1881-a: 33). Yazarın istikrarlı aile dediği soy-aile biçimi babaerkil olup aile bütünlüğüne sahip çıkan fakat aynı zamanda gelişmeleri, yenilikleri de takip eden aile biçimidir. Erkek çocuk büyüdüğünde geleceğini kendi belirleyecektir. Baba buna müsaade edecektir fakat çocuğunun doğduğu büyüdüğü aile evine sadakati her zaman devam ettirmesini isteyecektir (Le Play, 1947: 22). Ailenin erkek çocukları arasında bir tanesi ailenin temsiliyetini devam ettirecek olmasından dolayı 1789 Cumhuriyeti ve laissez-faire liberalizmi soy-ailenin iki açıdan en büyük düşmanı olmuştur. İlk sanayi devrimiyle beraber şehirleşme, ailelerin bölünmesini ve baba otoritesinin yıkılmasına neden olmuştur. İkinci nedeni ise Cumhuriyetin mülkiyet yasası ve miras kanunu tüm mülklerin aile fertleri arasında eşit bölünmesine hükmetmektedir. Bu durumda yazara göre aile birliği bozulacaktır (Le Play, 1947: 68). Bu tür aile yazara göre istikrarsız ailedir ve sanayide çalışan işçi ailelerinde çokça görülmektedir. Bu bağlamda Le Play'in kapitalist büyük üretim ilişkilerine eleştirel duruşu ve görüşleri Weil ve Bourgeois gibi farklı düşünce okullarına dâhil yazarları etkileyebilecektir. Le Play'in sözleri sanayinin mekanik çarkları arasında ezilen işçi ailelerine yönelik hümanist (insancıl) çözümler olarak görülebilecektir. Le Play ve arkadaşları yazarın öğretilerinden hareketle bir tür korporatist yapı şeklinde örgütlenmiş beş adet kurum oluşturular: bunlar sırasıyla sosyal iktisat şirkettir, Barış birlikleridir, Gezi okullarıdır, Sosyal konferanslardır ve Kütüphane komitesidir (Le Play, 1881-b: 5). Fakat hümanizm temelli tüm bu oluşturulan kurumlar istikrarsız aile diye nitelendirdiği işçi ailelerini ıslah etmek üzerinedir. Ama aslında burada ıslah edilmek istenen işçi ailelerinden çok, onların mevcut kapitalist sisteme getirdikleri eleştirileri ve yürüttükleri mücadeleleri bastırıp ıslah etmek vardır.

Yazarın sosyal barış düzenini sağlayacak olan Anayasasında Hz.Musa'nın on emri, baba temelli hiyerarşik yapı, din ve egemenlik gelmektedir. Daha önce de söylediğimiz üzere Le Play her ne kadar 1789 Cumhuriyetine karşı çıkıyor olsa bile yönetim olarak Devlet otoritesini önemsemektedir. Bunun içindir ki milletin egemenlik haklarını koruyacak olan bir Devlet olmalıdır (Le Play, 1881-a: 89). Ona göre dini ve geleneksel değerlere dayalı babaerkil bir otorite sosyal barışı tek başına sağlayamaz. Dolayısıyla milletin egemenlik hakkını koruyacak olan Adalet hizmetleri ve silahlı kuvvetler toplumsal şiddeti bastırmada ve sosyal barışı sağlamada çok önemli görevleri olacaktır (Le Play, 1881-a: 89). Le Play'in sosyal düzeni sağlamada gerekli gördüğü egemenlik hakkı ve soy-aile düzenine, geleneklere karışmayan yeni Modern devlet otoritesini kabul etmesi (Le Play'e göre 1789 Cumhuriyeti bunu sağlayamamaktadır) 1789 Cumhuriyeti dahil her tür devlet modeline karşı çıkacak olan muhafazakar Weil ile farklı düşüneceklerdir. Çünkü Weil'in insanı Le Play'in soy-ailesinden farklı olarak tüm bürokratik aygıtlardan bağımsız bir bireydir. Oysa Le Play'in insanı asıl aile içinde kendi kimliğini bulan bir bireydir. Dolayısıyla Le Play'de aile, devlet gibi hiyerarşik kurumlar düzeni sağlamada önemli rol oynarken Weil'de toplumsal düzen Tanrıya bağımlılık olacağından bürokratik yapılardan arınmış, kişinin kendi görev bilinci içerisinde bir toplumsal yapı öngörmektedir.

1.2. Leon Bourgeois ve yarı-toplum sözleşmesi: sosyal dayanışma

Leon Bourgeois 1851-1925 yılları arası yaşamış Fransız siyasetçi ve düşünürdür. Radikal Parti'den parlamento'ya girmiş sonrasında Sosyalist Radikal Partinin Genel Başkanlığını yapmıştır. Milletler Cemiyetinin kurulmasında gösterdiği çabalar nedeniyle de 1920'da Nobel Barış Ödülüne layık görülmüştür. Le Play'e nazaran sosyalist düşünceye sahip olan Bourgeois tıpkı onun gibi sosyal düzeni nasıl tesis edilebileceği konusunda fikirler üretmiştir. Le Play'in Sosyal barış modeline karşın o da Solidarizm (Dayanışmacılık) düşüncesini geliştirmiştir. Bu iki öğretinin birbirleriyle farkları ve benzerliklerini şimdiden söylemek gerekirse Bourgeois'da Le Play gibi "bırakınız yapınlar" felsefesine karşıdır. Bu bağlamda bireyi sürekli rekabet içinde olan kişi olarak tanımlayacak ve zayıfların yok olduğu en güçlülerin ayakta kaldığı bir düzenin insanları olarak gösterecektir (Bourgeois, 1896: 19). Ona göre iktisadi rekabete dayalı bireycilik sosyal sorunların temelinde yatan yanlış bir uygulamadır (Bourgeois, 1896: 20). Bunun içindir ki Devlet sosyal yaşamın sorunlarını çözmek için, sosyal düzeni tesis etmek için vardır. Buna Bourgeois maddi barışı sağlamaya yönelik kamu düzeni diyecektir (Bourgeois, 1896: 20). Devletin görevi kişilerin güvenliğini sağlamak olacaktır. Le Play'in Anayasasındaki egemenlik ilkesi kişilerin güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirler içerdiğini biliyoruz. Le Play insanları sanayinin çarklarında ezilenleri ve sınıf mücadelesi sürdüren sosyalistlere karşın Devleti güvenliği yeniden tesis etmeye çağırılmaktadır. Benzer nedenlerle Bourgeois "kamu otoritesini" sağlamak lazım geldiğini söyleyecektir. Fakat Le Play'in geleneksel aile modeli yerine vatandaşlar arası dayanışmayı pekiştirecek bir sosyal model üzerinde durur. Rekabete dayalı bireyci ve insanların yaşamak için savaştığı bir düzen yerine insanlar arası dayanışmayı sağlayacak olan bir modeli benimser (Bourgeois, 1896: 21). Bourgeois'nın "solidarizm" modeli kişiler arası bağımlılık üzerine kurulu sosyal bir mekanizma üzerine kuruludur. Zamanda ve uzayda olduğu gibi her şey bağımlıdır. Newton fiziğinde yıldızların birbirine bağımlı belli yörüngeleri vardır. Diğer bir deyişle güneş sistemindeki gezegenler kendi aralarındaki çekim kuvvetleri sayesinde birbirlerine çarpmadan dönerler. Bu mükemmel mekanizmanın oluşumu bir gezegene veya yıldıza ait beceriden dolayı değil tüm gezegen ve yıldızların birbirlerine bağımlı olmaları sayesinde mümkün olacaktır. O zaman sosyal bilimlerde de insan sosyal bir varlık olduğundan çevresiyle iletişim halinde olacak ve sosyal düzen de tıpkı yıldızlarda olduğu gibi insanlar arasındaki karşılıklı görevlere dayalı bağımlılık ilişkisi sayesinde mükemmel işleyecektir (Bourgeois, 1896: 21-22). Bu bakımdan yazara göre insanlar arası ortak görev dağılımına dayalı dayanışma yasaları evrenseldir. Çünkü her yerde ve her zaman geçerlidir. Le Play'in soy-aile içinde yer alan aile fertlerinde ise dayanışma ve yardımlaşma sadece aile içindedir. Aile dışına çıkan aile fertleri rekabetçi düzen ile uyum sağlayacaklardır. Le Play'in aile babası kendisine sadakat edildiği sürece erkek çocuklarının dünyadaki gelişmeleri ve yenilikleri görüp uygulamayı izin vermektedir

Oysa Bourgeois'da dayanışma ailesel bir görevin ötesinde toplumsal bir mecburiyettir. Çünkü dayanışmacılık üzerine kurgulu bir toplum yapısında herkesin topluma karşı bir görevi vardır. Buna yazar Rousseau'nun Toplumsal Sözleşmesinden esinlenerek yarı-Toplumsal Sözleşme adını vermektedir. Buna göre her yeni doğan kişi doğduğu gün itibarıyla topluma borçlu olacaktır. Beslenmeden giyinmeye, eğitimden sağlığa, konuştuğu dilden miras yoluyla elde ettiklerine kadar hep geçmişe karşı eski nesillere karşı borçlu olacaktır (Bourgeois, 1896: 46-48). Onun içindir ki her kişi topluma karşı bu borçlarını ödeyebilmesi için kendisi de çalışacak ve gelecek nesillere kendisinin ürettiği yeni değerler bırakacaktır. Topluma borcunu ödemek zorunda olacağı için toplum için çalışması bir istek ötesinde mecburiyettir. Onun için üretim sadece bireysel çıkarlara yönelik olmayıp toplumsal çıkarlara uygun olmalıdır. Onun içindir üretim kişisel olmayıp maliyetleri ortak bölüşülen kurumsal yapılarda mesela kooperatifler, içinde yapılır (Bourgeois, 1896: 54). Bourgeois'ya göre insanın sadece iktisadi çıkarları yoktur aynı zamanda fizyolojik, psikolojik ve ahlaki istekleri de olacaktır (Bourgeois, 1896: 56). O zaman sosyal sorunları salt iktisadi yönden çözmek yetersiz kalacaktır.

1.3. Simone Weil'in kısa hayatında baskıcı bürokratik devlet karşıtlığı

Yukarıdaki yazarlar içinde en fazla a-tipik olanı Weil'dir. Bunun iki nedeni vardır: ilki diğerlerine nazaran çok genç yaşta ölmüştür ve ikincisi de Marksist iken Hıristiyan düşüncesine kaymıştır. Fakat aynı zamanda diğer yazarlarla yakınlaştığı, uzaklaştığı noktalar itibarıyla incelenmeye değerdir. Onun içindir ki diğer yazarlara nazaran onun hayat hikâyesini daha uzunca yazmak istedik. 1909-1943 yılları arasına sığan çok kısa yaşamında Simone Weil ailesi ve ağabeyi tarafından agnostik bir biçimde yetiştirilmiştir. 5 yaşındayken 1914 Birinci Dünya savaşında gördüğü yoksulluk ve acı onun tüm yaşamını etkileyecektir (Weil, 1966: 8). Daha sonra Fransa'nın köklü okullarından olan önce Henri IV Lisesi sonra da (Ecole Normale Superiure) ENS d'Ulm'de okumuştur. Lisedeyken asıl ismi Emile-Auguste Chartier olan felsefeci Alain adıyla ünlenen hocasından çok etkilenmiştir. Ve tüm yaşamı boyunca onun fikirleri etkili olacaktır (Weil, 1966: 8). ENS d'Ulm'deki üniversite hayatında okuduğu okulun Müdürü olan soldiarist öğretinin temsilcilerinden Célestin Bouglé ile fikir tartışmaları yaşayacaktır. Onun 1789 Cumhuriyet ilkelerine bağlılığı ve ulus-devletçi düşünce yapısı her türlü otoritarizme ve merkezi yapıya karşı gelecek olan Weil'e uygun düşmeyecektir (Gabellieri, 2015: 49). Komünizmden anarşizme oradan Hıristiyan öğretime doğru gidecek olan düşünce dünyasındaki tüm değişimlere rağmen onda değişmeyecek olan şeyler bürokratik merkezi yapı düşmanlığı ile bireye, kişiye verdiği önem olacaktır. Weil daha sonra 1931 yılında Lycée de Puy'e öğretmen olarak atanır. Ailesinden ayrı kendi başına yaşayan Weil, çalıştığı yer olan St-Etienne'de maden ocağında çalışan işçiler ve sendikacılarla tanışır. 1934 yılının Aralık ayında emek sömürsünü doğrudan görebilmek için bir fabrikaya düz işçi olarak girer ve orada gördüklerini Journal d'Usine (Fabrika gazetesi) başlığıyla not alır. Bu notları ve 1934-35 yılları arası fabrikada çalıştığı esnada yazdığı mektupları "La Condition Ouvrière" (İşçinin Durumu) adıyla ölümünden sonra 1951 yılında Gallimard yayınevinde basılır. Yazarın sosyalist iken emek sömürsünü yerinden görmek üzere fabrikada işçi olarak çalışmaya başlaması onun işçi sınıfının ortak özelliklerinden ziyade ezilen insana, kişiye önem veren yönetsel yaklaşımı daha sonra Hıristiyan öğretisini benimsemesine kolaylık sağlayacaktır. Yukarıda sözünü ettiğimiz La Condition Ouvrière adlı kitaba önsöz yazacak olan Weil'in St-Etienne'deki sendikacı arkadaşı Thévenon, Simone'un "bireye karşı saygısı ve sevgisinin çok yüksek olduğundan stalinizm'e meyletmediğini" (S. Weil, 1951: 7) yazar. Yine Thévenon'un yazdığı önsözde okuduğumuz kadarıyla 1934 yılında Loire bölgesinden ayrılır, sonra 1938 yılında Kızıl milislerin yanında İspanya İç savaşına katıldığı haberini duyarlar ve savaşın sonuna doğru Londra'da öldüğü haberini öğrenirler (S. Weil, 1951: 11). O zamandan yoldaşı Albertine onun fazla yaşayamayacağını bildiklerini çünkü çok az yemek yiyip çokça okuduğunu söyler (S. Weil, 1951: 9). Weil'in ona yazdığı mektuplar bu öngörüye doğrulamaktadır. Albertine'e 1934-35 yılları arasında yazdığı mektupta da yaşadığı zorluklardan söz eder. Baş ağrısının kendisini bitirdiğini aynı zamanda fabrikadaki makine seslerinin başını daha da fazla ağrıttığını yazacaktır (S. Weil, 1951: 14). Fakat ona rağmen emek sömürsünü yakından izlemek ve notlar almak için bu zorlu

işi devam ettirmeye azimlidir. Bu zorlu işe devam etmesinin bir diğer sebebi de orada sömürülen işçilerle beraber olmak ve onların zorluklarını hissedebilmek ve kendince onlara dokunabilmektir. Le Play'in hiyerarşik ailesel düzeni, Bourgeois'nın topluma karşı bireye dayattığı görevlerin yanında Weil tüm bürokratik mekanizmaların ötesinde kişilerle birebir olarak ilgilenmek ve onların sorunlarını dinlemek isteyecektir. İkinci bölümde Weil'i Bourgeois ve Le Play ile karşılaştırırken bu konuya daha fazla değineceğiz.

Simone Weil'in ölümünden 12 yıl sonra 1955 yılında Gallimard yayınlarından çıkan kitabı olan "Oppression et liberté" (Özgürlük ve Tahakküm) adlı kitabın editörünün notlarında okuduğumuz kadarıyla yazarın 1934 yılında yazdığı çeşitli yazılarından oluşmaktadır. Weil bu yazıları öncesinde eski hocası olan Alain'e yollayacak o da cevabında yazıları çok beğendiğini fakat bitmemiş olması ile dağınık olmasından dolayı yazıların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğinden söz edecektir. Fakat her halükarda SSCB karşıtı yazılar olmuş olması Alain'den ve çevresinden belli başına övgü alacaktır (Weil, 1955: 7). O dönemki ve ikinci dünya savaşından sonraki dönemde de artarak devam eden anti-Sovyetizm'in muhafazakârlar için nedeni salt Stalin figüründen öte Çarlık Rusya'sını Bolşeviklere kaptırmanın kuyruk acısıdır diyebiliriz. Le Play'de, Weil'de 1789 devrimine ve Cumhuriyet ilkelerine kuşku ile yaklaşırlar ve sonrasında Fransa'da kurulacak olan bürokratik devlet aygıtının kendisini ve laissez faire felsefesini sosyal sorunları yaratan neden olarak görürler. Aynı baskıcı bürokratik devlet aygıtı 1917 devrimi sonrası Sovyet Rusya'da da kendini göstermiştir (Weil, 1955: 9). Buradan hareketle yazar Stalin gibi tek adam üzerine kurulmuş bürokratik Rus devletiyle Faşist İtalyan devletini ve Nasyonal Sosyalist Hitler Almanya'sını bir tutacaktır. Weil'e göre Stalin Rusya'sında şimdiye kadar tarihte görülmemiş yeni bir devlet oligarşisi işçiler adına sorumsuzca kararlar alıp ülkenin iktisadi, siyasi ve entelektüel yaşamını tek merkezden kontrol etmektedir (Weil, 1955: 11). Yazar daha sonra Ferdinand Fried'in "La Fin du Capitalisme" adlı kitabına atıfta bulunarak Avrupa'daki faşist rejimlerin ve özellikle Stalin Rusya'sının üç tür bürokrasinin hâkimiyeti altında olduğunu iddia eder. Bunlar sendika, sanayi ve Devlet bürokrasileridir (Weil, 1955: 30). Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen Weil'e göre ABD'de yeni bir teori yeşermektedir. O da teknokrasidir. Bunlar geleceğin yeni teknisyenleri olup baskıcı bürokratik devlet mekanizmalarına alternatif bir model oluşturabilecektir (Weil, 1955: 31).

Weil'in SSCB karşıtlığı ve buna mukabil Fried'den atıfla ABD'deki teknokrasiyi bürokrasiye alternatif görebilmesi günümüz ABD güdümlü neo-liberal düşünce dünyasına katkı sağlamaktadır. Söylemek istediği Marksist, SSCB yanlısı sınıf siyaseti güdenlerin hem sosyal düzenin ahengini bozuyor olmasıdır, hem de klasik "laissez faire" liberalizmini işlevsiz hale getirmektedir. Çaresi klasik liberalizme alternatif olan teknokratların öncülüğündeki ABD'deki sosyal modeli rol model alan neo-liberalizmdir. 1938 yılında Paris'te toplanan Lippmann konferansı neo-liberalizmin doğuşunu müjdeleyecektir. Weil'in kısa hayatının üçüncü evresinde (ilki okul çağları, ikincisi anarşist sendikacı, işçi dönemi) Hıristiyan öğretilerine geçmesi vardır. Yaşamının sonlarına doğru olan bu evrede Weil kendine özgü düşüncelerine bir doğrultu arar. Toplumsal sorunların çözümü ne olacaktır? Ona göre bu herkesin karşısındakinin karşılıksız sevmesine ve yardım etmesine bağlıdır. Bu bir sorumluktan öte kişinin kendisine biçtiği görevidir. Özellikle bu konuyu diğer iki yazar ile beraber toplumsal düzenden ne kastettiklerini, onun 1949 yılında basılan "L'enracinement" (köksüzleştirme) adlı kitabından yararlanarak aşağıda inceledik.

2. Üç yazarın birbirine yakınlaşan (yakınsama) ve birbirinden uzaklaşan (ıraksama) sosyal düzenleri

Farklı düşünce okullarına ait olan üç yazarın (muhafazakâr, radikal-sosyalist, Marksist-Hıristiyan) ortaklaştıkları iki noktadan ilki laissez-faire liberalizmini eleştirmeleridir, ikincisi de bozulan sosyal düzeni yeniden tesis etmek için öneriler getirmeleridir. Bu bölümde cevabını arayacağımız sorular toplumsal düzeni tam olarak ne veya neler bozmaktadır? Sosyal dokuyu bozan veya bozanları önlemek için üç yazarın alternatif önerileri arasında birbirleriyle yakınsadığı ve ıraksadığı noktalar nelerdir? Daha önce yazının başında bahsettiğimiz G. Pirou'nun 1941 tarihli Neo-liberalizm, neo-sosyalizm, neo-korporatizm kitabı, muhafazakârlar, sınıf mücadelesine mesafeli sosyalistler ve klasik

liberalizmi eleştiren liberaller arasında ortak bir düşünce sistematığının olduğuna işaret etmektedir. Leon Bourgeois'nın 1896 yılında yazdığı "Solidarité" (Dayanışma) adlı kitabının Siyasal ve sosyal Fikirlerin Gelişimi adlı ilk bölümünde solidarizmi (dayanışmacılığı) iktisadi bilimler okulu ile sosyalist okul arasında sürekli devam eden çatışmanın önlenmesine yönelik sentez olarak tanımlar. Solidarizm düşüncesinin arkasında Fransız devrimi ilkeleri olacağından, bu ilkelerin kendisinin sistemi tıkayan öğeler olduğunu iddia edecek olan G. Pirou ve 1938 Lippmann konferansı sonrası neo-liberallerden farklı bir sentez olacaktır.

Yazar bu sentezin oluşmakta olduğunu çünkü solidarizmin farklı siyasal ve felsefi okullardan gelen düşünürlerin benimseyebileceği bir ilke olduğunu söyler (Bourgeois, 1896: 10). İktisadi bilimcilerin iktisadi ahengi ile sosyalist Hristiyanların İncilden aldıkları düşüncelerin temelinde dayanışma olduğunu iddia eder (Bourgeois, 1896: 10). Yazara göre bu farklı okulların "sosyal dayanışma" temelinde ortaklığını sağlayan iki düşünce olduğunu söyler: bunlar ahlaki düşünce ile bilimsel yöntemdir (Bourgeois, 1896: 11). Çalışmamızın başında Le Play ve Weil'in de sosyal sorunların temelinde bir ahlak sorunu olduğu tespitini yaptıklarını biliyoruz. Ama aynı zamanda Le Play'in Bourgeois'nın bilimsel yöntemine uzak olacağını da biliyoruz. Fakat Bourgeois bilimsel yöntemlerin açıkça bilinir ve bilim adamları tarafından kabul edilmiş geçerli bir tanımlı olması gerekirken, sosyal bilimlerin öyle olmadığını söylüyor. Yazara göre sosyal bilimler bilimsel meraktan öte ahlaki bir görev olarak tanımlanmalıdır (Bourgeois, 1896: 15). Dolayısıyla insanlar arası düzen diğer bir deyişle toplum düzeni, laissez-faire gibi salt iktisadi mekanizmaların kendi işleyişlerine teslim edilemezler. Çünkü yazara göre insan sadece akıl değil aynı zamanda bir bilinç olduğundan insanlık trajedilerine kayıtsız kalmamaz (Bourgeois, 1896: 15). Sonuçta sağdan sola geniş bir yelpazeye dayanan düşünceler iLeon Bourgeois'nın solidarizm ilkesiyle uyumlu olacaktır. Bunlar içinde şiddet yanlısı olamayan barıştan yana olup toplumdaki kötülöklere çare arayacak olan sosyalistler olacaktır. Ayrıca liberallerin laissez-faire felsefesinde bilimsel yöntemi benimsemelerini Bourgeois önemsemektedir. Ama aynı zamanda laissez faire felsefesine ahlaki sorumluluğu da eklemek gerekecektir. İyinin gerçekleşmesi ancak doğrunun, gerçeğin ortaya çıkarılmasıyla ve ahlaki duyguların tatmini ile mümkün olacaktır (Bourgeois, 1896: 18).

2.1. Aile dayanışması, sosyal dayanışma ve karşılıksız yardım

Leon Bourgeois'nın da yukarıda belirttiği gibi dayanışma ilkesi birçok düşünce okuluna yabancı bir fikir değildir. Özellikle 19 yüzyıl sonrası sanayileşmeyle beraber değişen yaşam koşulları ve üretim ilişkileri şehirlerde yaşayan çalışan kesimleri mağdur etmiştir. Bunun sonucu olarak da her düşünceden yoksulları korumaya yönelik dayanışmacı fikirler gelişmeye başlamıştır. Bunlardan Marksistler hariç diğer düşünce okulları sistemi yıkmadan revize etme yoluna gideceklerdir. Bunlar içinde Leon Bourgeois Fransa'nın 3'cü Cumhuriyetinin ilkelerinin temeli olacak olan solidarizm öğretisi en önemlisidir. Yazarın 1789 Cumhuriyet ilkelerine bakışı diğer iki yazardan farklı olacaktır. Çünkü onlara Rousseau'nun Toplumsal sözleşmesine temel alındığı Fransız Cumhuriyet ilkeleri sosyal sorunların muzibidir. Tabii ki Bourgeois'nun öğretisi Rousseau'nun fikirleriyle bire bir örtüşmez. Çünkü Rousseau'cu insan hakları ilkesinden çok insanın görevleri temelinden hareket ederler. İnsanların topluma karşı borçları vardır onları çalışarak ödeyeceklerdir. Örneğin yazar "Devrim hakların beyannamesiydi. Buna görevlerin beyannamesini eklemek gerekir" (Gabellieri, 2015: 51) der. Hatta Fransız devriminin şiarı olan "Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik" ilkesini "Dayanışma, Adalet ve Özgürlük" olarak değiştirecektir (Gabellieri, 2015: 51). Fakat bu durum temelde Rousseau gibi Bourgeois'nın seküler ve laik bir düzen yanlısı olmasını değiştirmeyecektir. Yukarıda da bahsettiğimiz sosyal Katoliklerin yayın organı olan Chronique Sociale'de çıkan yazısında Gabellieri, Bourgeois ile Katolik düşünce arasında bağ kurmak istemektedir. İki düşünce arasındaki düşünce birliği ikisinin de kolektivizme karşı tutumu ve bireye verdiği önem nedeniyle olacaktır. Bourgeois bu şekilde diğer sınıf siyaseti güden kolektif sosyalistlerden ayrılacaktır kişisel sosyalist (socialiste personel) olarak tanımlanacaktır (Gabellieri, 2015: 51). Bourgeois laissez-faire liberalizminin kendi çıkarını düşünen bireyciliğine karşıdır fakat kişi özelinde bireyi destekleyecektir.

Buna göre Gabellieri Weil'den alıntı yaparak onun sosyalizm tarifindeki temel değer kolektivizm yerine bireyin olduğunu söyler (Gabellieri, 2015: 52).

Yine aynı kitapta yazısı bulunan solidarizm ve neo-liberalizm üzerine çalışmaları ile tanınan Serge Audier'nin "Le socialisme liberal" adlı kitabında Louis Bourgeois'da yer almaktadır. Kitabında Bourgeois'yı liberal sosyalist ve "morcellisme" ideolojisinin temsilcisi olarak tanıtır. Morcellisme ideolojisi küçük üreticiliğe dayalı küçük mülkiyetleri özgürlüğün temeli olarak gören bir anlayışı temsil edip hem komünizme hem de iktisadi liberalizme mesafelidirler. Kapitalist sömürüye karşı özgürlük ve adaleti savunurlar ve M. Faure'a göre de bu kişiler muhafazakâr anti-kapitalist olarak tanımlanır (Audier, 2015: 44). Bourgeois'nın solidarizmi morcellisme'den gelmektedir. Sosyal dayanışma zayıfların güçlülere karşı korumak için vardır ve morcellistler dayanışmayı sadaka gibi değil hak olarak görmektedir (Audier, 2015: 44). Bu bakımdan Fransız devriminin sosyal eşitlik ilkesine sahip çıkarlar ama aynı zamanda "kimse başkasının sırtından zengin olmamalıdır" ilkesiyle de emek sömürsüne dayalı kapitalist üretim ilişkilerine de karşı gelirler. Le Play'in soy-ailesinin ana faaliyeti olan tarımsal üretimi ve küçük üreticiyi savunduklarından morcelliste'ler ya da liberal sosyalistler muhafazakâr düşünceye yakın olup ama aynı zamanda büyük sanayilere ve küresel kapitalizme mesafelidirler. Bourgeois'yı Audier'nin tanımlamasına dayanarak Liberal sosyalist olarak varsayalım, peki Weil'de mi öyleydi? Yine Audier'nin tanımıyla hareket ettiğimizde değildir. Bunun en temel üç nedeni vardır: ilk nedeni Bourgeois ve solidaristlerin aksine 1789 Cumhuriyetine ve ilkelerine karşıydı. İkinci temel nedeni ise Weil'in sosyalist kökenlerinden dolayı şehirlerin, sanayilerin ve işçilerin sorunlarını inceledi. Hıristiyan öğretilerine geçtikten sonra bile işçilerin sefaletini konu etmeyi bırakmadı (bkz yazarın 1949 tarihli L'enracinement adlı kitabının Déracinement ouvrier adlı bölümüne). Oysa hatırlayalım muhafazakâr Le Play için işçiler ve aileleri istikrarsız aile tipine girmektedirler ve sosyal sorunları yaratanların başında geliyorlardı. Onun istikrarlı aile dedikleri patriyarkal (babaerki) aile yapısına sahip toprağı olup köylerde yaşayan soy-ailelerdi. Üçüncü ve sonuncu nedeni ise Weil Bourgeois'nın aksine laikliği savunmaz tersine onu elleştirir ve Hıristiyan yaşam biçimini toplumsal model olarak önerir. Muhafazakâr Le Play ise her ne kadar modern devleti ve toplum yapısını Weil gibi eleştirse de yine de ondan vazgeçmez. Ona göre çözüm ailevi örf ve adetler ile gelenekleri koruyarak yeniliklere uyum sağlamak şeklinde özetlenebilir. Bu bakımdan özellikle Audier'nin tanımında hareketle liberal sosyalistler Le Play'e daha yakın buna mukabil Weil'in öğretilerine daha uzaktırlar.

Weil'e gelirsek eğer, Simone Weil'in hümanizması Hıristiyan öğretilerine dayandığından muhtaç olan kişiye yardım derhal ve koşulsuz olmalıdır. Bunu kişiye birileri hatırlatmamalı kendi yapmalıdır. Bu bağlamda Le Play'e nazaran Weil'in hümanizması daha fazla Bourgeois'nın dayanışmasına benzer diyebiliriz. Le Play'in toplum düzeninin temeli olan soy-ailesi içe dönük bir yapıdır. Oysa Bourgeois'nın solidarizmi (dayanışmacılığı) kapalı bir aile düzeninden çok ulus-devletin tüm bireylerine açıktır. Weil'de bu yaklaşımın seküler olmayan diğer bir yapısını temsil eder. Onda da aile her ne kadar kutsal da olsa kendi içine dönük yaşamayacaktır tersine dışa dönük olup muhtaçlara yardım edecektir. Fakat benzerlikler bu kadardır. Aksine Weil ile Bourgeois arasında ayrışma benzerliklerden daha fazladır. Bunlar üzerinde kısaca duralım.

Weil için "mecburiyet", "haklardan" daha önemlidir. Çünkü insani görevler kişileri bu görevleri yerine getirmeye mecbur kılacaktır. Dolayısıyla hak, hukuk tanımı genel kavramlar olacağından gerçeklerden kopuk olmamalıdır. Oysa 1789 devrimi ve ilkeleri Hak hukuk kavramlarını toplumun ihtiyaçlarından ve sorunlarından bağımsız olarak oluşturmuşlardır (Weil, 1949: 6-7). Yazarın başta belirttiği muhtaç olanlara karşı yardım mecburiyetinin 1789 Cumhuriyetinin sosyal güvenlik haklarından ayırmak için bu yardım fiilinin hiçbir hukuki bağlayıcılığının olmaması gerektiğini belirtir (Weil, 1949: 8). İnsan olmanın görevidir kişilere saygı ve bu sadece kişilere yönelik değil aynı zamanda aile, vatan gibi bir topluluğa karşı da yapılır. Fakat bu saygı o topluluğun tüzel kişiliğine değil onun içinde yer alan ve yardıma muhtaç kişilere yönelik olacaktır (Weil, 1949: 8-9). Diğer bir deyişle Weil, devlet gibi merkezi bürokratik yapılara olan saygıdan çok o ülkenin içinde yer alan bireylerine yönelik bir saygıdan söz etmektedir. Peki Weil'in düşünceleri sadece 1789 Cumhuriyet

ve 1917 devrimi eleştirileri üzerine midir? Önerdiği bir toplum düzeni yok mudur? Vardır elbette ve fakat önerdiği düzen Bourgeois ve solidaristlerden çokça ayrışmasına neden olacaktır. Ayrıca Hristiyan öğretilerine dahil olduğu düşünceleri öncesindeki sosyalist fikirlerinden zaman zaman ayrışmaktadır. Hatta önereceği düzen Hristiyan öğretisinin kendi iç hiyerarşisine dayalı otoriter meyilli bir düzen olacaktır. Her ne kadar baskıcı devlet otoritarizmi diye adlandırdığı modern devlete karşı çıkıp bireyi ve özgürlüğü savunuyor olsa da Hristiyan öğretisinin içindeki hiyerarşik yapı, onu Fransız devriminin evrensel ilkeleriyle yaşadığı sorunlarla beraber demokratik prensiplerden de uzaklaştırmaktadır. İki dünya savaşı arası yükselen Katolik, gelenekçi korporatist siyasetçilerin düşüncelerine meyleden bir yaklaşım benimsemiştir. SSCB düşmanlığı ve benimsediği Hristiyan pasifist öğretisi Vichy dönemi Fransa'sında onu zor durumda bırakmıştır. "L'enracinement" adlı eserinde Vichy rejimi hakkındaki görüşleri ulus-devlet karşıtlığı kadar keskin ve belirgin değildir. Ayrıca korporatizmi savunan sözlerini de hatırlatmamız gerekir. Weil'in fikirlerini etkilemiş hocası olan filozof Alain'in, Vichy dönemi Fransa'sında pasifizm adına Nazilerle ortaklaşan Pétain hükümetini desteklemiş olmasını da hatırlatmadan geçmeyelim.

2.2. Üç yazarın liberalizm, sosyalizm ve korporatizm hakkında düşünceleri

İlk bölümde kısaca hayatında kesitler sunup merkezi bürokratik yapıya eleştirel olduğunu belirttiğimiz Simone Weil'in önereceği toplumsal düzeni insanlar arası karşılıksız yardım mecburiyeti üzerine kuruludur. Fakat yazar bu mecburi görev tanımlarının farklılıkları düzen yerine düzensizliğe yol açacağını söyler (Weil, 1949: 12). Görevlerin farklı tanımları görevler arası uyumsuzlukları artırırken aynı zamanda düzensizliği daha da şiddetli hale getirmektedir (Weil, 1949: 12). Biraz sonra açıklayacağımız yazarın bu sözleri Weil'in liberalizm, sosyalizm ve korporatizm hakkındaki görüşlerini de kapsayacaktır.

Kitabının biraz ilerisinde yazar toplumda iki oluşumdan söz edecektir: ilki çıkar birliğine dayalı birliklerdir, ikincisi de düşünsel oluşumlardır. Yazara göre ilki "... belli bir yere kadar izin verilebilir ama fikir oluşumları yasaklanmalıdır" (Weil, 1949: 26) der. Bunu söylemesindeki amaç, birçok farklı siyasal düşünce oluşumlarının sosyal görevleri farklı tanımladıklarından toplumda düzensizliği sebep olacaklardır. Bunu önlemenin tek yolu Hristiyan öğretilerine göre doğal olarak Tanrının yolu olacaktır. Weil'in kısa hayatına baktığımızda komünizmden anarşizme, troçkizmden sendikalizme kadar hep bir arayış içinde olduğunu görüyoruz. Sonrasında ise Hristiyanlığa geçmesi ve öğretisi olarak benimsemesi ile bu arayışı bitiyor. Bu düşünce savruluşunda Weil'in değişmeyen tek yanı ise insana verdiği önem olmuştur.

Weil'e göre toplum düzeninin oluşması için itaat gerekir. Yazara göre itaat emir sonucunda olmamalıdır. İtaat tamamen kişilerin karşılıklı istemleriyle olacaktır. Bu bakımdan itaat edilecek olan kişi bir insandan çok herkesi çevresinde toplayabilecek ve sosyal hiyerarşinin en tepesine olacak bir sembol olmalıdır (Weil, 1949: 15-19).

Hemen yukarıda söz ettiğimiz Weil'in parlamenter demokratik düşünceye ters gelebilecek çokça düşünceleri yine yukarıda söz ettiğimiz 1949 tarihinde basılmış kitabının "Fikir Özgürlüğü" adlı bölümünde yer almaktadır. Weil fikir özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğünün aynı manada kullanılmasına karşı gelecektir (Weil, 1949: 22). Çünkü ona göre fikirler kişilerin zekâsına bağlıdır ve insanlar istedikleri fikri istedikleri gibi söylemekte serbesttirler. Fakat insanların ortak düşüncelerini ifade etmek için bir fikir etrafında kurdukları derneklerin kişilerin zekâlarından bağımsız ortak bir düşünceyi temsil eder ki çoğu zaman bu ortak fikir kötü ve yıkıcı olabilir (Weil, 1949: 23). Böylece o örgüt içinde olan farklı zekâlar mecburen ortak kötü bir akla hizmet edeceklerdir. Yazar bunun için fikir özgürlüğü ile dernek kurma özgürlüğünü farklı sınıflandırmalara ayırır ve ortak akıl üzerine kurulu bir örgütte fikir özgürlüğünün olamayacağını savunur. Yazar onun için yukarıda da söylediğimiz gibi örgütlenme özgürlüğüne karşı gelir ve yasaklanmasını ister (Weil, 1949: 26). Burada kalmaz basın yoluyla yıkıcı, ahlaki olmayan fikirlerin savunulmasına karşı gelir ve bu durumda bu basın organlarının kapatılmasını isteyecektir (Weil, 1949: 25). Fakat burada yasaklanacak "kötü ve yanlış haber" yapan gazeteler olacaktır yoksa fikirlerini açıklayanlar için

hiçbir yaptırım olmayacaktır. Kısacası kötü ve yıkıcı fikirleri söyleme özgürlüğü kişisel olduğu sürece ve başkalarını etkilemediği sürece kabul edilebilir. Weil bütün bu söylediklerinden yola çıkarak siyasi partilerin yasaklanması gerektiğini söyleyecektir. Çünkü ona göre partilerin kendi aralarındaki çatışmaları toplumda istikrarsızlık yaratmaktadır. Yazar Fransa'daki siyasi partilere alternatif olarak İngiltere ve Amerika'daki örneklerini verir. Bu ülkelerde ona göre siyasi partiler arası yıkıcı bir mücadele yoktur tersine yapıcı bir rekabet vardır (Weil, 1949: 26). Weil'e göre sermayenin ücretler üzerindeki baskısı komünistlerin toplumdaki etkilerini artırmaktadır. Böylece düşük ücretlerden mağdur olmuş birçok işçi komünizmin ve devrimin büyümesine daha çabuk kapılmaktadır (Weil, 1949: 27). Weil'e göre Fransa'da sermayedar ile işçiler arasında süregelmekte olan yıkıcı çatışmayı önleyecek önlemler Vichy hükümeti tarafından alınmıştır (Weil, 1949: 27). Adına korporasyon denilen işçi ile sermayedarı bir araya getirecek olan sendikaları siyasi partilere ve yıkıcı siyasi birliklere alternatif görmektedir.

Weil'in kısa yaşamında sosyalist geçmişi ile sendikacı yaşamı Hıristiyan öğretiye geçişle beraber tamamen değişmiştir. O kadar ki şu aşağıdaki cümleleri kurabilmiştir:

“Profesyonel kuruluşların greve gitmesini yasaklamanın belki de çok avantajı olacaktır(...) iktisadi yaşamın devamını sağlamak olabilir. Lokavta gelince tam olarak yasaklamak için bir neden olmayabilir” (Weil, 1949: 28).

Siyasal partilerin ve siyasi örgütlenmelerin bireysel düşüncüyü boğacağı fikri o kadar çok ağır basmaktadır ki bunu önleyebilmek için bu kurum ve örgütlere karşı, karşı baskıyı önermektedir. 1938 yılında neo-liberallerin bulunduğu Lippmann konferansında Hayek başta olmak üzere Rougier, Lippmann, Baudin'in sınıf savaşı güden sosyalistlere karşı, karşı baskı uygulanmasını savunmalarıyla Weil'in düşünceleri aynı düzlemde yer almaktadır. Weil bunun içindir ki Bourgeois'dan çok neo-liberallerin meylettikleri muhafazakar düşüncelere ve Le Play'e daha fazla yakındır.

Yukarıda da sıkça söz ettiğimiz üzere Weil merkezi bürokratik devlet modeli olarak tanımladığı 1789 Cumhuriyetine karşıdır. Fakat aynı hassasiyetini Nazilerle işbirliği yapmış olan Fransız Vichy hükümetine karşı esirgemmiştir.

“Ülkenin genel hastalığı bir tür uyku haline sokarak belki iç savaşı önlemiştir. Fransa kendisinin uyumasını engelleyecek olan savaştan nefret etmiştir. Mayıs ve Haziran 1940'ın şiddetli tokadı ile yarı baygın Fransa sözde güvenlik içinde uyumasına devam etmek için Pétain'in kollarına atılmıştır. Fakat sonrasında düşmanın baskısı bu uykuyu acı bir kabusa çevirmiş olduğundan (Fransızlar) rahatsızdırlar ve dış güçlerin gelip kendilerini kurtarmalarını (uyandırmalarını) beklemektedirler” (Weil, 1949: 40).

Bu yukardaki satırlarda Weil'in Pétainci olduğunu elbette söyleyemeyiz fakat Weil'in kısa yaşamındaki hümanist pasifist düşüncelerinde hareketle (mesela 1789 Cumhuriyetinin egemenlik hakkının baskı ve savaşı körüklemesi nedeniyle karşı çıkması) onun savaş yanlısı değil karşıtı olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Oysa yukarıdaki cümlesinde Fransa'nın uyuduğunu olumsuz bir anlam olarak kullansa bile o sayede iç savaş önlenmiştir diyecektir. Her ne kadar bu uyku kâbusa dönüşecek olsa bile yine yazara göre Almanlarla işbirliği yaparak Fransızlar uykularına devam etmişlerdir. Aynı kitabında sosyal düzeni sağlamak için sınıf siyaseti güdüp toplumsal şiddeti artıran siyasi parti ve oluşumların yasaklanmasını söyleyecektir (Weil, 1949: 22-27). Aynı kitabın 10 sayfa önceki sözlerinden hareketle yazarın iç savaş yanlısı olabileceğini çıkartmak pek mümkün olmasa gerek. Oysa 1789 Cumhuriyeti ve ilkeleri eleştirisi yorumlamaya mahal bırakmayacak ölçüde çok net ve serttir:

“Devrim Fransız Krallığına ait olan nüfusu ulusal egemenlik sarhoşluğu içinde tek bir kütle içinde eritmiştir” (Weil, 1949: 78) diyecektir.

Yazara göre Fransa'da yurtseverlik geçmişe yönelik bir sevgiyi barındırmaz tersine geçmiş şiddetle yok edilmelidir. Bu bakımdan 1789 devrimi sonrası modern devletlerin oluşmasıyla ortaya

çıkacak olan yurtseverlik sadece bugünü ve yarını düşünmektedir (Weil, 1949: 78). Bu durum yazara göre kitabının da ismi olan Fransa'nın köksüzleştirilmesidir.

Weil'in öne sürdüğü 1789 Fransız Cumhuriyetinin toplumu köksüzleştirdiği fikri ile Bourgeois'dan fazla Le Play'e yakınlaşır. L. Baudin'in Le Play'den derlediği seçme eserlerine (Le Play: Textes choisis par L. Baudin) yazmış olduğu önsözde Fransız devriminin yanlış inançlar üzerine kurgulu olduğunu söyleyecek olan Le Play'den alıntı yaparak onun Fransız devriminin şiarı olan Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik yerine Ahlak, Hiyerarşi ve Otoriteyi önerdiğini söyler (Le Play, 1947: 19). Çünkü Le Play'e göre mutlak özgürlük olarak tanımladığı özgürlük kavramı toplumda ahlaksızlığı artıracığından onun yerine Ahlak almalıdır. Eşitlik ise doğal yaşamda var olmayan boş bir inançtan öte bir kavram olup toplumsal düzensizliği arttırabilir. Onun içindir ki, Le Play eşitlik yerine Hiyerarşiyi önerecektir. Son olarak da Devrimin kardeşlik ilkesini Le Play ayaklanma hakkı olarak görecektir ve onun yerine otoriteyi önerecektir (Le Play, 1947: 18-19).

Yazarın 1881 tarihli eserine baktığımızda modern toplumun sorunlarını üç ana grupta toplamaktadır. İlki 1789 ilkeleridir. İkincisi natüralizmdir, üçüncüsü de evrimciliktir. 1789'un ilkeleri olan özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin eleştirilerini yukarıda yazmıştık. Yazara göre devrim şiarı ve ilkeleri insanları ayaklandırmaya özendirmektedir hatta hak olarak tanımaktadır. Bu da toplumu şiddete doğru yöneltmekte olup barışın önüne geçmektedir (Le Play, 1881-a: 218). Ayrıca devrimin ilkelerindeki ayaklanma hakkı ulus-devlet mantığını da zayıflatmaktadır (Le Play, 1881-a: 219). Le Play'in bu son cümlesinden çıkardığımız sonuç, onun ulus-devlet veyahut modern devlet ile bir sorunu olmadığını gösterir. Sadece modern devletin Rousseau'cu sosyal mutabakata dayalı ideolojisiyle meselesi vardır. Aşağıda göreceğimiz sosyal barış modelinde de Devlet her zaman olacaktır. Yazarın Fransız devriminin özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkesini ayaklanma hakkı olarak yorumlamasının pratik sebepleri Fransa'da 1830, 1848 ve 1870 yıllarındaki sosyal çalkantılar ve devrimlerdir. Bu durumun bir sebebi 1789 ideolojisidir. İkinci sebebi Rousseau ve liberal iktisatçıların sahiplendiği "natüralizm" ilkesidir. Yazara göre 1789 dogmasından farklı olarak siyasetçilerden çok bilim adamlarının sahiplendiği bir ilkedir. Natüralizmden hareketle bilim adamları, fizik ve sosyal bilimlerde yöntem geliştirmişler ve toplumsal barışın kökeninin doğa yasalarında var olduğunu söylemişlerdir (220). Le Play natüralizm kavramını aşağıdaki tarifıyla eleştirir ve kabul etmez:

"... Hayvan barış içinde yaşayacaktır çünkü kendi doğal istemlerine göre davranır; oysa insan açmazlar içinde acı çekmektedir çünkü gelenekler tarafından kuşatılmıştır..." (Le Play, 1881-a: 221-222).

Le Play doğa yasaları çerçevesinde gelenekleri, görenekleri insanın önünde engel olarak gören yaklaşımını reddedecektir. Burada yazarın temelde sosyal barışı bozduğunu iddia edeceği sosyal bilimlerdeki "laissez-faire, laissez-passer" (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) ilkesidir. Kapitalist üretim süreçlerini kolaylaştırıcı, ticareti geliştirici bir ilke olduğunun hakkını teslim ediyor olsa bile üç açıdan bu ilkeye karşı gelecektir: ilki geleneklere düşman olduğundandır, ikincisi "laissez faire" in siyasal arenada toplumsal barışı bozanlara söz hakkı sağlıyor olmasındandır, üçüncüsü de salt ticari yaklaşımın ahlak erozyonu yaratıyor olacağındandır. Bu manada "bırakınız yapsınlar" ilkesi "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" ilkesi kadar toplum nezdinde tehlikelidir.

Yazarın son olarak "evrimcilik" ilkesiyle de sorunları olacaktır. Yazara göre evrimcilik ilkesinin tanımı insanın zaman içerisinde sürekli değişimi üzerine kuruludur. Bu süreçler içerisinde modern zamanlarda makineleşmeyle beraber değişen çalışma ilişkileri evrimcilerin ilgi alanlarıdır (Le Play, 1881-a: 222-223). Her ne kadar bu değişim evrelerini incelerken toplumsal ahlaki çöküşü de Le Play tespit ediyor olmalarına rağmen onun kadar bu konuya ilgi göstermeyeceklerdir. Ayrıca evrimciler geleneksel kurumları "doğalcılar" kadar (natüralist) eleştirip reddetmeyeceklerdir (Le Play, 1881-a: 223). Fakat yine de toplumsal gelişimin (evrimin) eski kurumları işlemez hale getirip yenilerini kuracağını söyleyeceklerdir (Le Play, 1881-a: 223). Le Play'in evrimcilerle ortaklaşabileceği noktaları geleneksel olana saygı ile toplumda ahlaki sorunları tespit ediyor olması

Bourgeois ve Weil ile ortak bir düşünce zeminine yaklaştığını gösteriyor. Yazar “natüralizm” (doğalcılık) ve “evrimcilik” ilkelerini toplumsal kuralların içine sızmasından dolayı daha az tehlikeli olarak addedildiğini söyler. Çünkü bu ilkeler fizik kurallarının içinde yer almaktadır (Le Play, 1881-a: 225). Bilimsel kisvesi içinde olduğundan eleştiriden muaf olması onun toplumsal yaşamda dal budak salmasına ve böylece sosyal sorunların anlaşılmaz olmasına neden olmaktadır (Le Play, 1881-a: 226).

Bourgeois’ın başta da belirttiğimiz üzere Le Play ve Weil ile yakınlaştığı düşünce zemini ahlak üzerine olmuştur. İnsanların hakları ve görevleri dayanışma temelinde ve ahlaki ölçülerde olacaktır (Bourgeois, 1896: 33). İnsan sadece kendisi için var değildir çevresi için de var olacaktır. Dolayısıyla hem birey hem de sosyal varlıktır. Birey olarak haklara sahiptir ama sosyal varlık olarak da çevresine karşı görevleri olacaktır. Bourgeois’ın insanı Le Play’in insanı gibi sadece ailesine bağlı değildir. Ve aile içinde bir birey değildir tersine toplum içinde bir bireydir ve sosyal varlıktır. Dolayısıyla Devlette insan yapımıdır ve onun için insanlar üstü değildir (Bourgeois, 1896: 36). Bourgeois’ın devlet tanımı Le Play ve Weil’in tanımlarına yakınlaşırken Rousseau’cu yaklaşımdan uzaklaşır. Örneğin yazar laissez-faire’ci oldukları için iktisatçı diye adlandırdığı liberallere özgürlük adına Devlet sosyalizmini reddettiklerinden hak vermektedir (Bourgeois, 1896: 36). Hatta şu sözleriyle Rousseau’dan ayrıldığını açıkça ortaya koyar:

“Rousseau sosyal mutabakat fikrinden gördüğü, her üyenin tüm haklarını topluma terk etmesidir ve sosyalist teori de bu sözü alarak her üyenin tüm mülkiyet haklarını topluma terk etmesi olarak yorumlamıştır” (Bourgeois, 1896: 41).

Sonuç olarak Bourgeois Rousseau ile Devlet-birey konusunda anlaşamasa bile Weil ve Le Play gibi muhafazakâr düşünürlerden çok yine de Rousseau’ya daha yakındır. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere onlardan en önemli farkı 1789 Cumhuriyetinin ilkelerine sahip çıkıyor olmasıdır. Unutmayalım Bourgeois’ın solidarizm öğretisi Weil’in en çok eleştirdiği Fransa’nın III’ncü Cumhuriyetinin temel felsefesini oluşturmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki üç yazarın da solidarizm tanımı birbirleriyle farklılıklar göstermektedir. Fakat Bourgeois’ın 1896 tarihli solidarizm öğretisini temel aldığımızda, bu doktrinin ana çıkış noktası laissez-faire liberalizminden sorunu olan, Marksistler hariç, farklı düşünce okullarının dayanışma ile ilgili düşüncelerini, Fransanın III’cü Cumhuriyetinin ana felsefesini de teşkil edecek olan, solidarizm öğretisiyle ortaklaştırmak isteğidir. Buna göre üç yazarın yazılarındaki birey ve ailenin toplum içindeki görevleri arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklarda bulunmaktadır. Mesela Bourgeois ve Weil’in insanı dışa dönük ve toplumsal sorumluluk sahibidir. Oysa Le Play’in insanının varlık nedeni için bir ailenin olması gerekir. Diğer bir deyişle Le Play’in bireyi içe dönük olup, aile fertleri içinde tanımlanmış görevleri olacak buna göre de aile içinde sorumluluklar üstlenecektir. Bourgeois ve Weil’in insanının dışa dönük olup sorumlu olacakları sosyal görevleri olacaktır fakat buna rağmen ikisinin solidarizm (dayanışmacılık) anlayışlarının birbirine yakın olduğunu iddia edemeyiz. Gerçi her ikisinde de kişilerin topluma karşı sorumluluğu mecburiyet esasına göredir. Fakat bu mecburiyet Bourgeois’da kişilerin topluma karşı ödemeleri gereken sosyal borçtan dolaydır ve bu bakımdan kişinin inisiyatifine bırakılmayan resmi bir görevdir. Oysa Weil’de insanlar arası dayanışma insanın kendine karşı sorumluluğundan dolayı mecburiyet içermektedir. Bourgeois’da olduğu gibi yukarıdan gelen siyasi bir otorite bunu onun adına deklare etmemektedir. Ayrıca Weil’in Hıristiyan olmadan evvel sosyalistliği döneminde Marks’ı Marksizm’den ayırmasının temel sebebi Marks’ın gençlik eserlerinde önem verdiği emek sömürüsüne duyduğu ilgidir. Weil’in daha sonra bir fabrikaya işçi olarak girip çalışmasının nedeni de işçilerin çalışma yaşamında yaşadıkları zorlukları yerinde görmek ve onlarla birebir dayanışma kurmak içindir. Oysa yazar için Marksizm, kendi başına bürokratik merkezî bir yapı üzerine inşa edilmiş olan bir modelden öte bir şey değildir. Weil, Bourgeois’ın aksine merkezî bürokratik yapıları pekiştirmiş olduğunu düşündüğü 1789 Cumhuriyet ilkelerini gereksiz görmektedir. Bu bağlamda Weil’in Marks’ı sadece emek sömürsünden okuması ve sınıfsal kimliğinden ayırması onun daha sonrası Hıristiyan

F. LE PLAY'İN SOSYAL BARIŞ DÜZENİ İLE L. BOURGEOIS ve S. WEIL' in DÜŞÜNSEL İLİŞKİLERİ: DAYANIŞMACILIK (SOLIDARİZM)

öğretisine geçmesinde kolaylık sağlayacaktır. Diğer bir deyişle Weil'in yardımı muhtaç fabrika işçisi, yardıma muhtaç bireyi halini alacağından iki farklı ideoloji olan sosyalizmden Hristiyanlığa geçerken Weil'in hümanist düşüncesi değişmeyecektir. Önemli olan çünkü kişinin birey, insan, işçi, çiftçi olması değil sadece yardıma muhtaç olmasıdır.

Üç yazar da liberalizmdeki laissez-faire felsefesini eleştirirler. Özellikle Le Play ve Weil, "laissez-faire" liberalizmine sosyal kargaşaya siyasal zemin hazırlamasından dolayı karşı çıkmaktadırlar. Bu yaklaşım onların "ortak düşman" olarak tanımladıkları ve sosyal düzeni bozduğunu varsaydıkları sınıf siyaseti güden siyaset anlayışına karşı birleşmelerinin sonucudur. Weil (Hristiyan olduktan sonra son yazıları) ve Le Play "laissez-faire" liberalizmini kapitalist üretim biçimini sorgulamadan daha çok toplumsal ahengin bozulmasına vesile olduğu için siyasi manada eleştirirler. Oysa Bourgeois, Bouglé ve Gide gibi solidaristler muhafazakârlardan farklı olarak liberalizmi iktisadi manada da sorgulayacaklar ve vahşi kapitalist üretim süreçlerinde azami ölçüde işçilerin sermaye karşısında haklarının korunmasına yönelik (çalışanlara yönelik kooperatifler gibi) adımlar atacaklardır. Oysa Le Play ve Weil için çözüm sermaye ile çalışanlar arasında uyuma dayalı işleyecek iki tarafı da kapsayan korporatif yapılar olacaktır. Bu iki farklı anlayışın sebebi Bourgeois ve solidaristlerin 1789 ilkelerine sahip çıktıklarından mevcut siyasal sistem içinde (karşıt ideolojili siyasal partilerin olduğu çoğulcu parlamenter demokratik rejim) çözüm arayacaklardır. Diğer bir deyişle işçilerin haklarını işverene karşı korumak için (işçi kooperatifleri gibi) çözümler arayacaklardır. Solidarizm öğretisinin (quasi-contrat social) yarı-sosyal mukavelesinde kişilerin geçmişte yapılanlara sahip çıkıp geliştirmesi topluma karşı bir borcudur. Buna göre de işçi hakları da bundan nasibini alacaktır. Oysa Weil ve Le Play her ikisi de 1789 ilkelerine karşıdır. Onları gereksiz ve suni gördüklerinden modern devletin kurumları ile sosyal çatışma üzerine kurulmuş siyasal partilerini, sınıf siyaseti güden örgütlenmeleri sosyal ahengi bozduğundan "kötü" olarak nitelendirip kabul etmezler. Bu bağlamda onların düzeni sosyal çatışmalara dayanmayan işçi-patron uyumu üzerine kurulu korporatif yapılar ve uygulamalarıdır.

Referanslar

- Audier, S. (2006). *Le socialisme liberal, Ed. La Découverte*. Paris
- Bourgeois, L. (1896). *Solidarité, Armand Colin et Cie*. Paris
- Gabellieri, E. (2015). "Solidarisme, laïcité et christianisme: de L. Bourgeois et C. Bouglé a S. Weil" *sous la direction de Emmanuel Hombres, Chronique Sociale*. Lyon
- Le Play, F. (1881-a). *La constitution essentielle de l'humanité, Tours, Alfred Mame et Fils*. Paris
- Le Play, F. (1881-b). *L'école de la paix sociale: son histoire, a méthode et sa doctrine, Tours, Alfred Mame et Fils*. Paris
- Le Play, F. (1947). *Frédéric Le Play: Textes choisis par L. Baudin, Librairie Dalloz*. Paris
- Weil, S. (1957). *Ecrits de Londres et dernières lettres, Les éditions Gallimard*. Paris
- Weil, S. (1966). *Attente de Dieu, Editions Fayard*. Paris
- Weil, S. (1951). *La condition ouvrière, Les éditions Gallimard, Collection idées*. Paris
- Weil, S. (1955). *Opression et liberté, Les éditions Gallimard*. Paris
- Weil, S. (1949). *L'enracinement: Prélude a une déclaration des devoirs envers l'être humain, Les éditions Gallimard*. Paris